

Bijdrage tot de kennis van enkele gebitsanomalieën

door DR Th. E. de Jonge,
privaat-docent

Achtste mededeling
(met 7 afbeeldingen)

Aan de beschrijving van de gevallen, waarvoor wij in het onderstaande Uw aandacht vragen, moge een opmerking vooraf niet ontbreken. Het is deze, dat niet zozeer hun zeldzaamheid de aanleiding vormde tot deze mededeling dan wel de bijzondere omstandigheid, dat de topographische verhoudingen zich durante vita zelden of nooit zó fraai vervolgen laten als wel in onze præparaten: hun afbeeldingen en röntgenogrammen spreken zó duidelijke taal, dat wij geloven, met een niet al te uitvoerige toelichting te kunnen volstaan.

* * *

Onze eerste casus betreft een linkszijdig aangelegden mesiodens (afb. 1 en 2). Zijn zuiver mediale localisatie heeft den canalis incisivus, welks laterale wand ter linkerzijde nauwelijks waarneembaar is, vermoedelijk vrijwel volkomen naar rechts verdrongen¹⁾. Nu zou deze classieke liggingswijze van den mesiodens — immers onmiddellijk terzijde van het mediaanvlak — publicatie van dit geval geenszins motiveren, ware het niet, dat de gelijktijdige aanwezigheid van drie in sagittale richting onmiddellijk achter elkander gelegen incisale elementen, te weten mediale melksnijtand, gelijknamige snijtand in de blijvende dentitie en oraal van deze den mesiodens zelf, zich in vivo nimmer zo fraai observeren laat als in dit skeletstuk. Dat de mesiodens in dit geval tot de blijvende reeks behoort, is uiteraard aan geen twijfel onderhevig.

Een bijzonderheid, die insgelijks de aandacht vraagt, is de gelijkvormigheid der kronen van voorsten blijvenden molaris en tweeden melkmolaris. En hadde niet de abrasie van dezen laatsten de scherpe kroonspitsen geheel afgevlakt en de overige structuurdetails op diens kauwvlak goeddeels uitgewist, de gelijkenis tussen beide gebitselementen zou ongetwijfeld nog veel scherper geaccentueerd geweest zijn.

Wij willen deze isomorphie — waarvan onze verzameling trouwens nog wèl marquanter specimina kent — niet als argument ten gunste van het lactale karakter van den eersten blijvenden molaris in het geding brengen: wèl beschouwen wij haar als een fraaie illustratie van Bolk's theorie ten deze.

* * *

¹⁾ De rechter maxilla van dit sceletstuk ontbreekt.

Van onze beide andere præparaten is het geval van dubbelzijdige hoektandretentie (afb. 3 en 4) ongetwijfeld het minst zeldzaam.

Enigszins gekanteld om hun lengteas liggen beide cuspidati van apicaal naar incisaal in een richting, welke wij aldus kunnen definiëren: de apex van hun wortel, die ten opzichte van de kroon aanmerkelijk naar lateraal gedeviëerd is, bevindt zich ter plaatse van den tweeden præmolaris op iets hoger niveau dan hun geheel naar het mediaanvlak gerichte kroonspits. Bovendien liggen beide tanden nagenoeg geheel in de retroalveolaire spongiosa van het palatum proprium ingebed; slechts hun distale kroonvlakte is met inbegrip van de distoïncisale hoek aan weerszijden van het foramen incisivum aan de vrije oppervlakte gekomen — intra vitam natuurlijk geheel overdekt door het vrij dikke slijmvliesdak van het verhemelte.

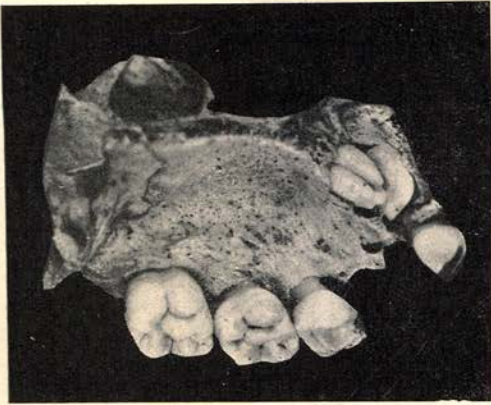
In de aldus beschreven liggingswijze zijner cuspidati mag deze casus als een bijkans classiek staal van bilateraal-symmetrische retentio canini gelden!

Ook de klaarblijkelijk consecutieve persistentie der melkcanini, welke gelijk de præmaxillaire gebitselementen post mortem uit hunne alveoli gevallen zijn, mag in dit verband niet onbesproken blijven. Want wel is deze persistentie geenszins pathognomonisch voor het beeld der hoektandretentie doch als begeleidend verschijnsel ervan vonden wij haar zéér frequent: op een totaalaantal van 130 gevallen ging de retentie van den blijvenden cuspidatus in niet minder dan 19 gevallen (19 præparaten) unilateraal en 14 gevallen (7 præparaten) bilateraal met persistentie van zijn voorganger in de melkdentitie gepaard, *dat wil dus zeggen in ruim 25 %* ²⁾.

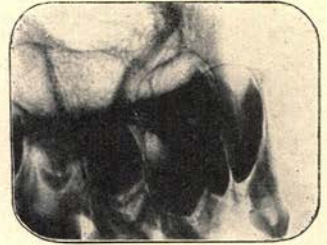
Een zo hoog percentage vraagt als vanzelf om een verklaring; wij behoeven die niet ver te zoeken. Eenparig toch is men van oordeel, dat de eruptie der blijvende elementen bij de resorptie der door hen te vervangen melktanden weliswaar geen beslissende rol speelt, nochtans op het verloop van dit proces een stimulerende invloed uitoefent. Ontbreekt deze impuls, dan is het, de grote reserve aan vitale energie van ons organisme — derhalve óók van ons dentaal systeem — in aanmerking genomen, alleszins aannemelijk, dat het melkelement een leeftijd bereiken kan, die zijn physiologisch normale levensduur soms met ettelijke tientallen van jaren overschrijdt (aanmerkelijk later inzettende en in veel trager tempo verlopende wortelresorptie).

Nog om een andere reden verdienen de persisterende melkelementen onze aandacht. Hunne alveoli worden door brede sæpta van die hunner synergeten gescheiden: in talrijke andere gevallen vonden wij trouwens gelijke verhoudingen. De kaakexpansie heeft in deze gevallen derhalve een normaal verloop gehad: zij heeft onder de retentie der blijvende elementen niet geleden.

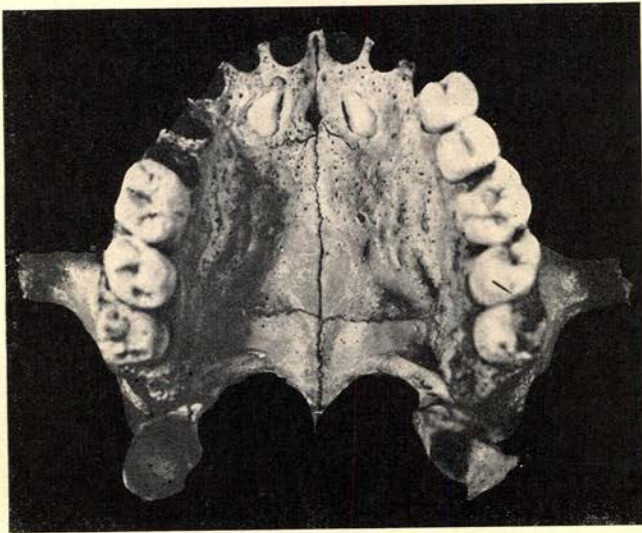
²⁾ Een aantal gevallen, in welke een breed diastema tussen lateralen incisivus en voorsten bicuspidatus het vermoeden wettigde, dat de persisterende melkcaninus reeds eerder tijdens het leven verloren gegaan was, lieten wij bij deze telling buiten beschouwing.



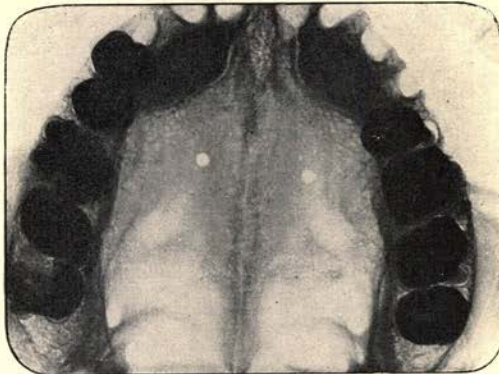
Afb. 1



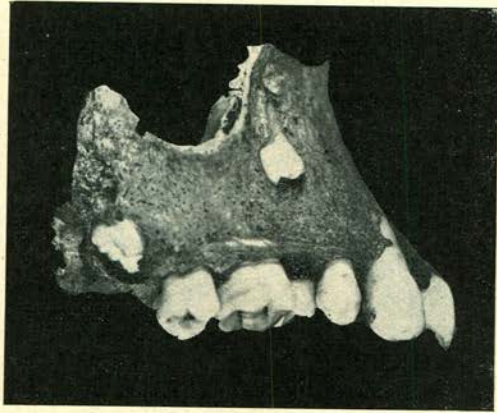
Afb. 2



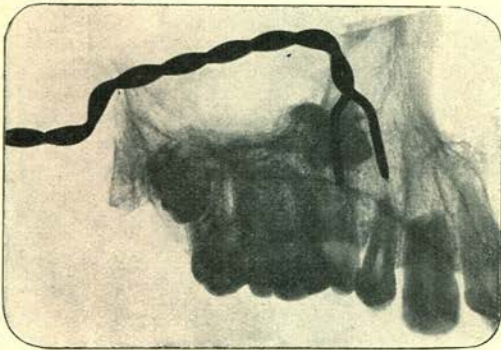
Afb. 3



Afb. 4



Afb. 5



Afb. 6



Afb. 7

De bovengegeven beschouwingen kunnen wij met twee conclusies besluiten. In de eerste plaats bevestigen zij de ook van andere zijde gehuldigde opvatting, dat — afgezien nog van andere overwegingen, welke zich eveneens tegen deze interpretatie zouden verzetten — persistentie van de lactale hoektand nimmer aansprakelijk gesteld kan worden voor inclusie van zijn blijvende opvolger.

Bovendien echter kunnen wij ook onvoldoende kaakexpansie als aetiologie der retentio canini gevoeglijk uitschakelen. Trouwens: ruimtegebrek leidt als regel tot ectosteem van de blijvende hoektand. Slechts entostematische doorbraak kan — en dan nog maar in zéér enkele gevallen — op zogenaamde „halfretentie” berusten. In parenthesi voegen wij hieraan toe, dat ook deze conclusie uiteraard op veel uitgebreider materiaalstudie gebaseerd is.

* * *

Hiermede afscheid nemende van de retentievorschijnselen in het blijvend gebit, vragen wij thans Uw aandacht voor een nog véél zeldzamer retentievorm, te weten die van het element, dat wij, in hoofdzaak op grond van het röntgenbeeld zijner kroon — ook zijn orthotope retentieligging wijst al evenzeer in deze richting als de volkomen afwezigheid van een *tuberculum molare* — als tweeden melkmolaris determineren kunnen (v. d. afb. 5, 6 en 7).

Men weet, dat teratologische merkwaardigheden zich bij voorkeur in de blijvende reeks kenbaar maken. In de melkdentitie zijn zij, slechts enkele uitzonderingen daargelaten — als zodanig noemen wij naast de synodontie der fronttanden bij de molares de manifestatie van het *tuberculum molare* en van het *tuberculum Carabelli* — véél zeldzamer. Dat geldt óók en met name voor de gevallen van retentie, die in het melkgebit een anomalie van uitzonderlijke zeldzaamheid vertegenwoordigen: en dan nóg hebben wij rekening te houden met de mogelijkheid van secundaire retentie of reïnclusie der melkmolares.

Niet aldus in ons geval, waar de situs van den geïmpacterden molaris elke twijfel ten aanzien van het karakter zijner retentie buitensluit (afb. 5).

Hij bevindt zich juist tussen het niveau der apices van tweeden *præmolaris* en eersten blijvenden *molaris* ten ene en het foramen infraorbitale ten andere en ligt in de achterhelft der fossa canina tegen de crista zygomaticoalveolaris en den processus zygomaticus aangeleund. Van zijn kroon en voorste buccale wortel is nauwelijks meer dan de vestibulaire vlakte en de laterale zone hunner proximale vlakte door de compacta heen geperforeerd. De ietwat atrophisch ontwikkelde distobuccale radix is met haar bijkans 90° omgebogen apex geheel naar dorsaal gericht (afb. 6) en heeft tezamen met de palatinale wortel de bodem van den sinus maxillaris vrij aanmerkelijk omhoog gedreven.

Twee bijzonderheden verdienen de aandacht. De compressie in de *præmolaarstreek* komt natuurlijk op rekening van de retentie van den melkmolaris.

Een buitengewoon opmerkelijke bijzonderheid is wel deze: in de als gevolg van de palatinale verdringing van den tweeden præmolaris uitgespaarde ruimte tussen voorsten bicuspidatus en eersten molaris bevindt zich een wijd foramen, welks lumen de toegang vormt van een buisvormig kanaal, hetwelk in het kauwvlak van het geïnccludeerde element zijne natuurlijke afsluiting vindt (afb. 6 en 7). Zijne opvallende gelijkenis met een alveole doet onwillekeurig de vraag rijzen, wat dan eigenlijk wel de betekenis van dit kanaal moge wezen. Hebben wij hier wellicht den alveolus van een — postmortaal verloren gegaan — overtollig buccaal tandrudiment voor ons dan wel den gepræformeerden alveolus van den geïmpacteerden melkmolaris zelve? Wij stellen de vraag doch wagen het niet, een antwoord te geven.

Slotwoord

Tot besluit een persoonlijk woord, hetwelk zich in eerste instantie tot de redactie van dit *Tijdschrift* richt.

Wanneer ik haar de verzekering geef, dat het mij een genoeg was een bijdrage te leveren tot deze jubilæumaflevering, dan is dat geenszins een gemeenplaats. Lange jaren achtereen immers was er een zêér persoonlijke band tussen het *Tijdschrift* en mij: en de redactie weet, hoezeer ook nàdien het wel en wee van ons tijdschrift mij altijd nog ter harte gaat.

Er is echter nog iets anders. Sedert mijn eerste oorspronkelijke bijdrage in dit tijdschrift in het jaar 1917 het licht zag, heb ik gedurende zes lustra onafgebroken van zijn gastvrijheid mogen genieten. Een woord van oprechte erkentelijkheid aan de redactie van den gouden feesteling mag van de zijde van dezen stellig niet gemakkelijk tevreden te stellen auteur op dit ogenblik dan ook zekerlijk niet achterwege blijven!

De gevoelens mijner erkentelijkheid gaan echter ook naar andere zijde uit. Jarenlang heb ik het onschatbare voorrecht gekend, te mogen werken onder de bezielende leiding van den onvergetelijken B o l k. Zijn enthousiasme was het, dat voor het eerst in mij wakker riep de belangstelling voor de talrijke problemen, aan de oplossing waarvan hijzelf zijn beste krachten wijdde. *Zijn* alles verzettende werkkracht en *zijn* nimmer verflauwend plichtsgevoel waren het, die mij steeds opnieuw de voor allen geldende plicht inscherpten om wat er sluimert aan vermogens in 's mensen ziel, tot een leven van hoge en volledige activiteit te wekken.

En na zijn verscheiden in het jaar 1930 was het zijn opvolger, Professor Dr M. W. W o e r d e m a n, die, vasthoudend aan de schoonste traditiën onzer Universiteit, mij met zijn vriendschap en steun tot even grote dankbaarheid verplichtte. In zijn werkplaats was het, dat ik steeds beter heb leren begrijpen en waarderen de betekenis van team spirit.

Thans weten wij, dat binnen zêér afzienbare tijd ons tandheel-

kundig onderwijs op waarlijk universitaire leest geschoeid zal zijn. Moge dan de bevruchtende werking van zulk een geest óók ertoe bijdragen, dat de wetenschappelijke opbloei onzer beide Tandheelkundige Instituten tot volledige ontplooiing kan komen!

SAMENVATTING

Beschrijving en afbeelding van drie gevallen.

In een kinderschedeltje waren successievelijk de mediale melksnijtand, zijn blijvende opvolger en een mesiodens sagittaal achter elkander doorgebroken.

In ene tweede mededeling werden enkele beschouwingen gewijd aan den situs der cuspidati in een geval van bilateraal-symmetrische retentio canini. Hunne retentie bleek in ruim 25% der gevallen vergezeld te gaan van persistentie van den overeenkomstigen melkhoekstand.

In een casus van orthotope retentie van een tweeden melkmolaris rechts bleek een buisvormig kanaal ene verbinding te onderhouden tussen den bovenrand van den processus alveolaris en het kauwvlak van het geïmpacteerde gebitselement zelf.

RÉSUMÉ

Description et illustration de trois cas.

Dans un crâne infantile avaient percé successivement l'incisive de lait médiane, son successeur permanent et une mésiodent sagittalement l'un après l'autre.

Dans une seconde communication quelques considérations furent consacrées à la localisation des cuspidés dans un cas de rétention symétrique bilatérale des canines. Il apparut, que leur inclusion dans plus de 25% des cas était liée à la persistance de la canine correspondante de la première denture.

Dans un cas de rétention orthotope de la deuxième molaire droite temporaire il se trouva, qu'un canal tubiliforme entretenait une communication entre le bord supérieur du processus alvéolaire et le surface triturante de l'élément inclus lui-même.

ZUSAMMENFASSUNG

Beschreibung und Abbildung von drei Fällen.

Im Schädel eines Kindes waren der mediale Milchschnidezahn, sein dauernder Nachfolger und ein Mesiodens sagittal hintereinander durchgebrochen.

In einer zweiten Mitteilung wurden in einem Falle bilateral-symmetrischer retentio canini einige Betrachtungen dem situs der cuspidati gewidmet. Es ergab sich, dass ihre Retention in mehr als 25% der Fälle von Persistenz des korrespondierenden Milcheckzahnes begleitet wurde.

Im Falle einer orthotopen Retention eines zweiten Milchmolaris rechts stellte es sich heraus, dass der obere Rand des processus alveolaris und die Kaufläche des implantierten Gebisselementes selbst mittels eines rohrförmigen Kanals verbunden waren.

SUMMARY

Description and illustration of three cases.

In a child's cranium the central deciduous incisor, the succedaneous incisor and a mesiodens had successively broken through sagittally in single file.

In a second communication some observations were made on the site of the canines in a case of bilateral-symmetrical retentio canini. Their retention was found to be attended with persistence of the corresponding deciduous canine in more than 25% of the cases.

In a case of orthotopic retention of a second deciduous molar a tubular canal was found to keep up a connection between the upper border of the alveolar process and the occlusal surface of the impacted tooth itself.